

Verkiezingsprogram **GROENLINKS** Zeeland 2011-2015 “**ZIN IN DE ZEEUWSE TOEKOMST!**”

INHOUDSOPGAVE

	<i>pagina</i>
INLEIDING	2
ECONOMIE	7
ECOLOGIE	12
DE MENSEN	15
NAWOORD	18
KANDIDATENLIJST	20

INLEIDING

GroenLinks heeft zin in de toekomst. Zin in de Zeeuwse toekomst. Omdat er in Zeeland ruimte is voor mooie en slimme combinaties. Ruimte om oude en nieuwe vraagstukken op te lossen.

Er verandert van alles in de wereld. De positie van West-Europa ten opzichte van landen als China, India en Brazilië is anders dan die van 10 jaar geleden. Met een verouderende bevolking en, als we niet oppassen, een verouderde economie, raken we bij hen achterop. De Europese Unie neemt het voortouw om ons werelddeel vitaal en vernieuwend te houden. GroenLinks in Zeeland wil de kansen benutten in Zeeland. Want wij hebben de ruimte om oplossingen te vinden die de Zeeuwsen helpen en die aansluiten bij de nieuwe oriëntatie van Europa.

Ook GroenLinks weet dat een overheid de mensen het geluk niet kan geven. Wat een overheid wel kan doen, is mensen zo goed mogelijk in staat stellen om vorm te geven aan de samenleving en zelf hun kansen en ontplooiingsmogelijkheden te zoeken. Dat biedt kansen om, als de bevolking in Zeeland niet (meer) groeit, toch een vitale samenleving te behouden. Overheden stimuleren mensen en bieden ondersteuning als mensen het niet (alleen) kunnen klaren. Daarom hecht GroenLinks eraan dat ook de provincie op het terrein van sociaal beleid die dingen kan doen die nodig zijn en die gemeenten niet kunnen realiseren. Hetzelfde geldt voor zorg en cultuur. We moeten in Zeeland de ruimte nemen om de inhoud van het beleid centraal te stellen. Niet wie de dingen doet centraal, maar vooral: zijn het de goede dingen en zo ja, worden die dingen dan ook goed gedaan!

GroenLinks heeft zin in de toekomst omdat Zeeland de ruimte heeft om prachtige combinaties te vinden in de groenblauwe economie. In Zeeland hebben we ervaring met veranderingen. Na 1953 is daar veel kennis mee opgedaan. In zekere zin gaan we de komende jaren opnieuw een tijd van verandering tegemoet. Met de uitvoering van de plannen voor het zuidwestelijke Deltagebied komen die veranderingen, die veel ruimte bieden voor economische én ecologische kansen. In de afgelopen decennia is er - gelukkig - veel werk verricht om onze natuur en het leefmilieu te beschermen en te verbeteren. Daar wil GroenLinks natuurlijk mee doorgaan. Natuur mag best wat kosten, maar waarom zouden we er ook niet aan gaan verdienen? Daarvoor moeten we de ruimte vinden. Het levert meer natuur en meer welvaart op.

In de chemische industrie zal de komende jaren veel veranderen. Niet alleen omdat vanuit de 'nieuwe economieën' een sterke concurrentie zal komen. Maar ook omdat de 'klassieke' fossiele grondstoffen eindig zijn en duurder zullen worden. Om beide redenen moeten we de ruimte nemen om te zoeken naar nieuwe wegen. GroenLinks denkt dat die in de richting van groene grondstoffen zullen gaan. Daar hebben we veel slimme oplossingen voor nodig. Dat is uitdagend, ook voor mensen van buiten Zeeland die zich hier dan willen vestigen. Slimme dingen hebben we ook nodig om zon- en windenergieproductie op een goede - en betaalbare - manier op orde te krijgen. En dat Zeeland de ruimte wil hebben om ook energie uit getij en golven te halen, spreekt voor zich. Dat levert toekomstbestendig werk op. GroenLinks rekent kernenergie niet onder de slimme oplossingen en is (mede) daarom tegen de komst van een nieuwe kerncentrale.

Dat werk zullen we nodig hebben om onze bevolking en economie vitaal te houden. Want ook in de agrarische sector zal er de komende jaren veel veranderen. Veel wijst erop dat de inkomenssteun die de Zeeuwse boeren nu ontvangen van de Europese Unie, de komende jaren zal verminderen. Dat vraagt om nieuwe economische activiteiten. Wij vinden dat we, overheden en ondernemers, de ruimte moeten nemen om die oplossingen te vinden.

RUIMTE IN ZEELAND...

Die ruimte hebben we nodig, in geografische zin; nieuwe dingen hebben hun plek nodig. Maar ook in termen van organisatie en bestuur. Taken en grenzen van overheidslagen zijn niet heilig. Laten we elkaar die ruimte geven. Maar ook, en misschien wel in culturele zin: er moet ook ruimte zijn in je hoofd om nieuwe dingen te doen, om oude dingen anders te doen. Wij hebben zin in de toekomst, omdat we denken dat we in Zeeland veel kansen hebben om de dingen slimmer en beter te doen. Maar we weten ook dat mensen vaak moeite hebben om de vertrouwde zekerheden achter zich te laten. Vernieuwing moet wel zorgvuldig; in onze toekomst doen de mensen mee. Sterker nog: we kunnen niet zonder!

KLAAR VOOR DE TOEKOMST

De wereld verandert. Onder invloed van samenvallende crises gaat dat sneller en hakt het er meer in. De economische crisis valt samen - en hangt samen - met de energiecrisis en de dreiging van klimaatverandering. Zeeland is in verandering. We zullen wel moeten, er is geen keus om niet te veranderen; er ligt een wereld aan keuzemogelijkheden open. In dit verkiezingsprogramma maakt **GroenLinks** duidelijk welke keuzen zij maakt, welke richting ze wil geven aan de samenleving in Zeeland. Welk perspectief wij bieden.

GroenLinks kiest voor duurzaamheid. In essentie gaat het er dan om te leven van de rente, en het kapitaal zelf in tact te laten. Zoals de voormalige Noorse premier Gro Harlem Brundtland ooit formuleerde: ontwikkeling die aansluit op de behoeften van het heden zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen.

GroenLinks Zeeland kiest daarmee een breed perspectief. Zeeland wordt gevormd door eilanden, maar is geen eiland. Zeeland is een provincie die veel verbindingen naar buiten heeft. Onze havens zijn draaischijven in een globale economie, recreatie en toerisme leven letterlijk van onze buitenlandse gasten, landbouw en visserij zouden verschrompelen zonder export. Onze industrie heeft spelers van wereldformaat met hoofdkantoren in diverse werelddelen.

Het leggen van verbindingen tussen de mondiale schaal met de kracht van de lokale gemeenschappen, het integreren van het sociale, economische en ecologische domein, de relaties tussen behoud en vernieuwing, het zijn volgens **GroenLinks** kerntaken van het provinciaal bestuur.

Die kerntaken van het provinciaal bestuur zijn, net als het bestaansrecht van de provincie als bestuurslaag, in discussie. Voor ons is de provincie geen doel op zichzelf, het bestuur staat ten dienste van de mensen, niet andersom. Voor ons zijn de provinciegrenzen niet heilig, als het beter kan moeten we dat doen.

GroenLinks blijft benadrukken dat het openbaar bestuur op een zodanige schaal moet worden georganiseerd dat de burger optimaal wordt bediend. Soms betekent dat op een grote schaal: samenwerkende havens bijvoorbeeld. Soms op de schaal van dorp en regio: personenvervoer op maat. En alle vormen daar tussenin.

GroenLinks kijkt naar de opgaven die zich voordoen in onze regio, zoals de opdracht die voortvloeit uit het rapport Veerman: de veilige en ecologisch gezonde Delta, die een economische basis legt onder de regio; de noodzaak om onderwijs, zorg en cultuur op een goede schaal te organiseren; de vernieuwingen in industrie en logistiek vragen om een grotere schaal dan de grenzen van de provincie Zeeland. Die schaal kan worden bereikt door goede (bestuurlijke) samenwerking, maar een schaalvergroting op provincieniveau is denkbaar. Daarbij zal Zeeland altijd Zeeland blijven, ook al worden de provinciegrenzen

verlegd. Ook bij verlegde grenzen zullen we 'klein binnen groot' blijven organiseren en de menselijke maat centraal blijven stellen.

ECONOMIE

De Groene Economie komt eraan. Daar heeft GroenLinks in de afgelopen jaren aan bijgedragen. In zowel oppositie als coalitie is hier constructief aan gewerkt. Er zijn forse stappen gezet op een uitdagend en perspectiefvol pad. Perspectief op een ontwikkeling naar een biobased economy, die ook toekomst heeft als de grondstoffen (en brandstoffen) uit de fossiele voorraden opraken of te duur worden. Perspectief op beperking van de CO₂-uitstoot, waardoor de lasten voor de industrie beperkt worden. Zeeland kan, in samenwerking met o.a. Vlaamse en Nederlandse partners, koploper worden. Het kritisch volgen van vervuilende activiteiten blijft evenzeer een prioriteit.

Daar hoort slimmer en zuiniger werken natuurlijk ook bij. Wij steunden de aanpak van de Zeeuwse industrie en blijven dat doen, net zoals we de groei van de windenergiebedrijvigheid krachtig blijven steunen. Het brede innovatieve programma ECO3 is daarvan een goed voorbeeld dat voortzetting verdient.

In de komende jaren staan landbouw en visserij voor grote uitdagingen: de visserij omdat die een veel betere toekomst heeft als ze zich binnen de ecologische grenzen gaat ontwikkelen, de landbouw omdat het Europese beleid de landbouw zal uitdagen om te verbreden en te vergoenen. GroenLinks ziet het als een uitdaging om deze vorm van groene economie te versterken, de kwaliteit van productie en consumptie centraal te stellen.

GroenLinks is trots op de innovatieve Zeeuwse bedrijven die de veranderingen als kansen zien voor toegevoegde waarde. Trots op die bedrijven die slimmer en zuiniger werken centraal stellen. Bijvoorbeeld in het behouden en versterken van de kwaliteit van de bestaande woningvoorraad. Daar zijn alleen maar winnaars: de ondernemers, de bewoners/eigenaren die de waarde van hun woning zien stijgen en de energielasten dalen én de ecologie. Er is immers minder uitstoot van CO₂ en stikstofoxide (NO_x). De zorg voor het MKB is bij ons in goede handen.

Economie is voor GroenLinks geen doel op zichzelf. Economie zorgt voor de behoeftevervulling van mensen, het biedt mensen de kans zich te ontplooiën. Mensen moeten kunnen meedoen, liefst via een betaalde baan met perspectief. Daar hoort een goed niveau van onderwijs bij.

ECOLOGIE

In de afgelopen decennia is de waardering voor de natuur- en milieukwaliteiten gelukkig sterk toegenomen. Voor GroenLinks is dat vanzelfsprekend. Er is geen gezonde economie mogelijk in een ecologisch verziekte omgeving. Op dat gebied zijn er de afgelopen jaren indrukwekkende resultaten behaald. De emissies van industrie, bedrijvigheid en verkeer zijn aanzienlijk gedaald. De natuur heeft een sterke impuls gekregen door de afbakening van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en de aanwijzing van de Natura 2000-gebieden. Nu moeten we de volgende stappen zetten, want we zijn er nog niet. In industrie en bedrijvigheid zullen de emissies verder moeten dalen, al was het maar vanwege Europese afspraken die tot doel hebben bij de wereldtop te blijven in economische zin. GroenLinks zal daaraan blijven bijdragen. Het is een gezamenlijke, maar niet vrijblijvende opdracht van ondernemers, overheden en onderzoeksinstellingen om de doorbraaktechnologie die daarvoor nodig is te vinden en toe te passen.

In de groenblauwe oase die Zeeland is tussen de Randstad, de Brabantse steden en het drukke Vlaamse achterland, is - gelukkig - een groot aantal Natura 2000-gebieden te vinden. In de komende jaren zullen we

de kansen en mogelijkheden van deze gebieden voor mensen - dus ook voor recreatie en andere bedrijvigheid - moeten verkennen en vergroten. Natura 2000 is voor GroenLinks een keurmerk waaraan verdiend mag worden. En economie kan bijdragen aan de versterking van de ecologische kwaliteit. GroenLinks is bereid om die kansen te grijpen. GroenLinks wil het gesprek in plaats van het gevecht.

Het staat voor GroenLinks vast dat in verkeer en vervoer grote kansen liggen voor vergroening. Dat moet ook wel, zonder ingrepen loopt de zaak vast. Meer vervoer over water, minder 'leeg rijden' en vergroening van het wagenpark door bijvoorbeeld rijden op groen gas of elektra; het zijn de kansen die GroenLinks wil grijpen.

DE MENSEN

Mensen moeten mee kunnen doen in de samenleving. En de samenleving moet mensen kansen bieden op ontplooiing. In de dynamische samenleving die GroenLinks voor ogen staat en waar we ons voor inzetten, krijgen mensen die kansen. Daar zetten publieke en private partijen zich in om mensen aan het werk te krijgen. Wij willen dat de nadruk wordt gelegd op de mogelijkheden van de mensen, niet op de beperkingen. Mensen moeten ook de mogelijkheid krijgen om invloed uit te oefenen op hun omgeving. De inrichting van woon- en leefomgeving is van en voor de mensen.

Zeeland verandert in economisch opzicht; omgeving, natuur en landschap veranderen en de bevolking verandert van samenstelling. Het is niet vreemd dat mensen zich daardoor soms beroofd voelen van vertrouwde zekerheden. GroenLinks wil zich inzetten om 'de mensen mee te nemen' in de veranderingen.

GroenLinks wil dat mensen de kans krijgen deel te nemen aan de vernieuwing van de energievoorziening. Die wordt steeds decentraler. Zonnecoöperaties en wind bv's laten zien dat energievoorziening voor én van de mensen is.

In de inrichting van de openbare ruimte moeten mensen tot hun recht komen. Kinderen en jongeren moeten zich er thuis voelen. De veranderingen in de agrarische sector bieden mogelijkheden om 'stad en land' weer dichterbij elkaar te brengen.

De Zeeuwse bevolking zal in delen van de provincie gaan krimpen. Geen reden tot paniek, wel noodzaak voor doelgericht overheidsbeleid. Meer kwaliteit met minder mensen biedt kansen voor een nieuwe sociale architectuur. Dat gaat de overheid niet allemaal bedenken. Wat GroenLinks betreft helpen we de mensen om dat zelf te bedenken. Initiatieven zoals het ECO XXI-programma op Schouwen-Duiveland, net als het transitieprogramma 'de Kering 2040' en lokale duurzaamheidswerkgroepen laten zien dat de mensen in beweging komen. Wij willen dat blijven steunen en verbreden! In Zeeuws-Vlaanderen moet worden gezocht naar een verbetering van de samenwerking met Vlaanderen.

In de innovatieve, duurzame economie die optimaal gebruik maakt van de ecologische kwaliteiten van Zeeland, staat een actieve en vitale bevolking centraal. Daarmee maken we Zeeland een attractieve regio die de belangstelling trekt van ondernemende en creatieve geesten. Zij zullen voor een nieuwe impuls in Zeeland zorgen.

Vanzelfsprekend vraagt de kleine schaal van Zeeland om maatwerkoplossingen op het gebied van bijvoorbeeld zorg, welzijn, cultuur, arbeidsmarkt en volksgezondheid. Op die terreinen heeft de provincie het niet allemaal voor het zeggen. En wat GroenLinks betreft hoeft dat ook niet. Maar daar waar de provincie geen bevoegdheden en/of verantwoordelijkheden heeft, mag zij wel een actieve rol spelen om verbanden te leggen om te stimuleren en om faciliteiten te bieden.

BESTUUR EN GELD

Zeeland is een prachtige provincie. Veel mensen voelen zich er thuis en hebben er goed werk. Toch wordt door - landelijke - politici veel gesproken over opheffen of samenvoegen van provincies. GroenLinks benadert deze kwestie vanuit de inhoud, dat wil zeggen: welke kwesties vragen er nu eigenlijk om een oplossing? Voor ons staan dan de opgaven in de zuidwestelijke Delta, de vergroening en vitalisering van de economie - op naar de biobased economy - de ruimtelijke opgaven in de groenblauwe gebieden en de logistieke assen Rotterdam–Antwerpen centraal. Al die kwesties spelen in de ruime Delta, de Zuid-Hollandse eilanden, West-Brabant en de huidige Provincie Zeeland. Wij kunnen ons best iets voorstellen bij de provincie "Deltaland"! Dat de bestuurlijke top van de waterschappen daar ook bij hoort is vanzelfsprekend, daar is geen speciale overheidslaag voor nodig. Zeeland is een plattelandsprovincie en onderscheidt zich daarmee van grote stedelijke provincies. Dat vraagt van de provincie een rol als gebiedsregisseur, ook om de groenblauwe oase te beschermen en verbeteren.

Het ziet er naar uit dat de provincies het de komende jaren met minder geld moeten doen. En dus met minder mensen en met minder taken. Dat legt nog meer nadruk op de noodzaak verbindingen te zoeken, samen te werken en zaken doelmatiger en goedkoper aan te pakken. Bij schaalvergroting van essentiële overheidsdiensten vindt GroenLinks het van belang de operationele/strategische aansturing in de buurt te houden van de mensen en rekening te houden met regionale omstandigheden.

Door aan te sluiten bij de grote onderwerpen die bijvoorbeeld de Europese Unie heeft geagendeerd - energie-efficiency, innovatie en demografie - versnellen we de vernieuwing en kunnen we een beroep doen op EU-middelen. Ook bij financiële krimp geldt: het is een uitdaging om ook dan kwaliteit te leveren!

TEN SLOTTE

In een regio waar de zorg, het onderwijs en de cultuur goed geregeld zijn en een goede start is gemaakt met de ontwikkeling van een duurzame economie, zal men zich eerder willen vestigen (of blijven). Het genereert, naast een prettig verblijfsklimaat, veel werkgelegenheid. Niet onbelangrijk!

In het beleid van GroenLinks stond en staat duurzaamheid in de volle breedte centraal. Daarin maken we fundamentele analyses en als het moet kiezen we voor pragmatische compromissen en tussenstappen. Duurzaamheid is nooit af. Gelukkig maar. Duurzaamheid is dynamisch en beïnvloedbaar. En dat kun je aan GroenLinks toevertrouwen.

GROENLINKS IS KLAAR VOOR DE TOEKOMST!

ECONOMIE

Alles is wel economie, maar economie is niet alles...

INLEIDING

GroenLinks wil de economie de ruimte geven. Want de economie is bij GroenLinks in goede handen. Wij steunen ondernemerschap, hechten veel waarde aan innovatie en zijn ervan overtuigd dat ondernemerschap en zakelijke oplossingen waardevolle bijdragen kunnen leveren aan een groot aantal problemen dat om een oplossing vraagt.

GroenLinks denkt integraal en zo hoort dat bij economie. Ook denken we genuanceerd. Wij zijn een partij met een open oog voor mondiale vraagstukken. We staan echter kritisch tegenover de uitwassen van de globalisering, het blijkbaar ontembare gesleep met goederen over de aarde, en de immer uitdijende jacht op de laagste lonen voor (eenvoudige) massaproductie. Dat levert veel ecologische en sociale vraagstukken op en is alleen daarom al niet duurzaam. Economisch misschien op de korte termijn voor een individuele ondernemer financieel profijtelijk... Op de lange termijn zijn de kosten hoog, te hoog.

De economie in Zeeland is nauw verbonden met de omringende wereld in kleiner en groter perspectief. We hebben belangrijke mondiale bedrijven, de havens zijn draaischijven in de wereldhandel, de landbouw is sterk verbonden met Europees beleid, net zoals de visserij. Recreatie en toerisme opereren in een grote wereldwijde markt waar stuntprijzen, vaak ten koste van ecologie, sociale omstandigheden en kwaliteit, de gasten kunnen weglukken uit Zeeland.

Hoewel de regionale economie een kerntaak is van het provinciebestuur, is het de harde werkelijkheid dat het provinciebestuur een zeer beperkte invloed heeft op de economie. De markt laat zich niet gemakkelijk beïnvloeden, fiscaal en sociaal beleid worden elders bepaald, investeringbeslissingen worden niet zelden ver buiten de Zeeuwse en Nederlandse grenzen genomen.

GroenLinks neemt bedrijven serieus en waar het kan worden regels, toezicht en bureaucratie vervangen door eigen verantwoordelijkheid via management- en rapportagesystemen. Als dat vertrouwen wordt beschaamd, is het niet vreemd dat de sanctie evenredig is. Natuurlijk zal de overheid de zorg voor gezondheid, milieu en ruimte serieus blijven nemen. De aandacht richt zich daarom op de 'risicovolle bedrijven', daar waar de kans op incidenten en overtreding het grootst is.

Om bedrijven zo goed mogelijk van dienst te zijn én om de kansen voor ecologische vernieuwing zo groot mogelijk te maken, worden afdelingen milieu en economie samengevoegd tot een afdeling 'Duurzaam Ondernemen'.

Toch is GroenLinks optimistisch over de economie in Zeeland. Omdat de kansen voor veel sectoren in Zeeland parallel lopen aan een aantal grote maatschappelijke, technische en economische kwesties. Het Zeeuwse bedrijfsleven kan er aan verdienen en tegelijkertijd de duurzaamheid bevorderen.

1. De klimaatkwestie en de aanpassing daaraan

Zeeland ligt in de frontlinie van de klimaatverandering. Het programma voor de Zuidwestelijke Delta zal naar de mening van GroenLinks uitdagend moeten zijn om kansen te bieden voor nieuwe economische én ecologische activiteit in waterbouw en waterbeheer, recreatie en toerisme, visserij en schelpdiersector en landbouw.

2. De klimaatkwestie en de techniek

De fossiele brandstoffen raken op, de voorraden worden steeds dieper en verder weg gezocht - met als gevolg brandende en lekkende booreilanden - en daardoor worden ze duurder. Omdat fossiele energie ook de grondstof is voor de chemie in Zeeland, is dat een regelrechte bedreiging voor belangrijke bedrijven en dus voor Zeeuwse werkgelegenheid.

Om hier in de toekomst het hoofd aan te kunnen bieden, is een omschakeling naar de biobased economy nodig. Niet alleen auto's rijden dan op biobrandstof of zonne-energie, verwarmen we onze huizen met warmtepompen of aardwarmte, maar gebruikt de chemie grondstoffen die niet miljoenen jaren in de aarde opgesloten waren. Dat is een grote kans voor economische én ecologische vernieuwing en versterking.

3. Energieopwekking

De omslag (transitie) naar duurzame energie moet zo snel mogelijk worden gemaakt. In Zeeland zijn we al aardig op weg, alle huishoudens in Zeeland kunnen we allang voorzien van elektriciteit uit de huidige windmolens. Maar de grote energieslurpende bedrijven, dat is een kous van een ander been. Daar moet - en kan - nog veel gebeuren. GroenLinks wil daar hard aan blijven werken, omdat dat voor de toekomst van de Zeeuwse industrie van wezenlijk belang is.

Als er weinig duurzame energie (zon en wind) wordt geproduceerd, zal er een 'back-up' (accu) nodig zijn. Bedrijven hebben behoefte aan basislast, d.w.z. 24 uur per dag, 365 dagen per jaar de beschikbaarheid van veel elektriciteit. Voor GroenLinks ligt de oplossing in het ontwikkelen van de Noordzee als nationale energiedrager middels windenergie. Windenergie kan worden opgeslagen ('accu-functie') door de bouw van energie-eilanden op het Nederlandse Continentaal Plat (NCP) op de Noordzee.

Het cluster windenergie zoals dat in opbouw is, biedt een grote kans voor Zeeland. Voor de wat langere termijn is zonne-energie (wanneer komt die goede regeling van de Rijksoverheid er nu eindelijk?) en energie uit getij en golven zeer kansrijk.

Kernenergie is voor ons geen optie: het is te duur, het duurt te lang voor het er is, en het zal de omslag naar betere manieren onnodig ophouden.

Maar om te beginnen gaat GroenLinks energiebesparing een nieuwe impuls geven. In de bestaande woningvoorraad én in het bedrijfsleven. Het levert werk en een enorme besparing in geld op. Dat geld kan op een andere plaats in de economie veel meer rendement opleveren!

4. De krimp en een goed leven

Of we het leuk vinden of niet, de Zeeuwse bevolking groeit niet meer, en in sommige gebieden moeten we rekenen op krimp. De bevolking wordt er ook niet jonger op, dus liggen er grote kansen voor werk in zorg, welzijn en vrijetijdsbesteding. Er moeten meer handen aan het bed. Wij willen samen met opleidingscentra meer investeren in personeel: in opleidingen en in de aantrekkelijkheid van het beroep van verplegende en verzorgende.

De zorgeconomie – welzijn, gezondheidszorg en aan zorg gerelateerde activiteiten - is goed voor ruim 20% van de totale werkgelegenheid in Zeeland en is daarmee de grootste werkgever. GroenLinks wil kansrijke sectoren die bijdragen aan de zorgeconomie versterken. De zorgeconomie vertoont al jaren een sterke groei en Zeeland leent zich hier uitstekend voor. Naarmate mensen meer vrije tijd hebben (de derde leeftijdsfase) is er ook veel meer ruimte voor en zijn er kansen in recreatie en vrijetijdsbesteding. Zeeland biedt dat, en GroenLinks wil er werk van blijven maken.

5. Onderwijs en arbeidsmarkt

Goed functionerend onderwijs (van basisonderwijs tot wetenschappelijk niveau) is bij GroenLinks in

vertrouwde handen. Daaraan zullen we - binnen de beperkte bevoegdheden - alle aandacht geven die nodig is. Voor de mensen zelf: als jongeren hier willen (blijven) studeren: graag. Voor de leefbaarheid: zonder een actieve inbreng van jongeren en studenten verschaalt de samenleving. Voor de economie: juist omdat er zoveel moet veranderen, is de inbreng van goed opgeleide jonge mensen broodnodig!

En dan nog blijft de arbeidsmarkt in Zeeland kwetsbaar. GroenLinks wil betere regelingen met België om ervoor te zorgen dat 'grensarbeid' veel makkelijker wordt.

6. Midden- en Klein bedrijf (MKB)

In de afgelopen jaren bleek het MKB de banenmotor bij uitstek. GroenLinks hecht eraan dat deze sector de vleugels kan uitslaan. Niet alleen in materiële groei, maar ook, en misschien wel vooral door, vernieuwing en door aan te sluiten bij de grote thema's: klimaat, energie en bevolkingsontwikkeling. Wij willen programma's opstellen die MKB-bedrijven in staat stellen om die vernieuwing en verbinding te realiseren.

7. De Zeeuws-Vlaamse Kanaalzone

De Zeeuws-Vlaamse Kanaalzone, ooit het oudste industriegebied, gevormd langs het door Koning Willem I aangelegde kanaal, biedt kansen, veel kansen. Wat GroenLinks betreft wordt dit de 'hotspot' voor de industriële biobased economy. Hier kan de vernieuwing van de industrie vorm krijgen.

Een tweede vernieuwing is de logistieke. Met de komst van de Seine-Scheldeverbinding zijn er veel kansen voor de binnenvaart. Eindelijk kunnen de weg en het milieu ontlast worden. Dat bij beide samenwerking met Vlaanderen een must is, spreekt voor zich.

Met een goede landschappelijke en natuurlijke inpassing, waar natuur en mensen wel bij varen, kan de Kanaalzone het nieuwste industriegebied van Nederland worden. Met andere woorden: van het industriegebied van Koning Willem I naar het gebied van Koning Willem IV!

8. Ruimte voor bedrijvigheid

Bedrijven moeten ruimte hebben om te ondernemen. Maar de open, groene en blauwe ruimte is ook economisch kapitaal voor agrarische productie, recreatie & toerisme (R&T) en natuur. GroenLinks wil meer toegevoegde waarde uit de bedrijfsterreinen, meer arbeidsplaatsen per ha, en meer parkmanagement, dat wil zeggen een beter beheer van bedrijventerreinen. Dus eerst herstructureren en revitaliseren in plaats van klakkeloos uitbreiden.

9. Recreatie en toerisme

Zeeland is en blijft een toplocatie voor R&T. Om dat zo te houden moet de kwaliteit meer dan gelijke tred houden met die van de concurrenten. Kwaliteit van voorzieningen en van natuur en landschap en mobiliteit. Om dat te bereiken is de ECO2-benadering een prima middel: uitbreiding en ontwikkeling van de recreatiesector met hogere omgevings- en natuurkwaliteit.

10. Visserij en schelpdiersector

Deze sector hoort bij Zeeland als rookworst bij de HEMA. GroenLinks ziet grote kansen voor de ontwikkeling van zoutwatercultuur, ook in het licht van de stijgende vraag naar eiwitten voor voedsel. Zeeland kan kennis en kunde exporteren als gevolg van de verduurzaming van de sector. Als 'spin-off' of als autonome ontwikkeling kan de kennis en kunde van algen(teelt) ook een belangrijke rol spelen in de ontwikkeling van de biobased economy.

De productiviteit van de Zeeuwse Delta is hoger dan die van open zeewater. Daardoor is ze geschikt als kraamkamer voor veel vissoorten en schelpdieren. Omschakeling naar duurzame vormen van visserij betekent een grote maar noodzakelijke inspanning. GroenLinks blijft dit stimuleren. Natuurlijk sluisbeheer werkt bevorderend voor de trek van vissen en heeft daarom tevens onze aandacht.

11. Landbouw en voedselvoorziening

In de landbouw zullen, onder invloed van afnemende inkomenssteun vanuit de EU, aanzienlijke veranderingen plaatsvinden. De wereldmarkt zal vooral bepalend zijn voor de inkomenspositie van agrariërs. Verduurzaming van de agrarische sector zal door GroenLinks worden gesteund, zoals de vis van proefboerderij De Rusthoeve. GroenLinks wil met de sector samen op zoek naar nieuwe economische dragers. Het produceren van duurzame energie en de teelt van nieuwe gewassen als grondstof voor de (fijn)chemie, zijn onderwerpen die in deze zoektocht thuishoren. Daarnaast kan de landbouw een belangrijke rol spelen bij de omschakeling van dierlijke naar plantaardige eiwitten.

Zeeland kent een beperkt aantal intensieve veehouderijbedrijven. Uit oogpunt van dierenwelzijn en emissiebeperking is intensieve veehouderij niet gewenst. Bovendien past dit niet in het Zeeuwse landschap.

12. Havens

Voor GroenLinks blijven de havens van groot belang. In de havengebieden is een groot deel van de Zeeuwse werkgelegenheid verankerd, daarbuiten nog meer mee verbonden. De havens en havengebieden liggen centraal in de Rijn-Schelde-Delta, tussen Rotterdam en Antwerpen. Er is wat GroenLinks betreft alle aanleiding om de kaarten te zetten op het model 'duurzame havens', zoals o.a. door de Zeeuwse Milieufederatie en vele anderen is bepleit. Daarmee worden de Zeeuwse havens een goed renderende en vitale nichespeler met een goede verstandhouding met de grote burens.

13. Gebiedsontwikkeling

Gebiedsontwikkeling is geen vreemd begrip in Zeeland. Het biedt de mogelijkheid om bepaalde gebieden integraal te benaderen en toekomstmogelijkheden te realiseren in het economische, ecologische en sociale domein. GroenLinks wil daar in de komende jaren actief mee bezig blijven. Niet alleen op en rond het water - Volkerak-Zoommeer, Grevelingen - maar bijvoorbeeld ook in Oost en West Zeeuws-Vlaanderen. Bij de beoordeling van de wenselijkheid van ontwikkelingen moet gestuurd worden op biodiversiteit en gezondheid van de bevolking.

RESTAURATIE NA DE CRISIS?

Herman Wijffels formuleerde het kort en bondig op het dieptepunt van de economische crisis in 2009: "Denkt u dat het straks weer wordt als vroeger? No way!! No way!!"

GroenLinks wil en zal samen met bedrijven zoeken naar wegen en structuren om Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) vorm en inhoud te geven. Daarbij rust zowel op de overheid als op de bedrijfssectoren de verantwoordelijkheid om hier vorm aan te geven.

ACTIEPUNTEN

- Een uitdagend programma voor de ZW Delta met kansen voor nieuwe economische én ecologische activiteit in waterbouw/-beheer, R&T, visserij en schelpdiersector en landbouw.
- De provincie als aanjager van windenergie op de Noordzee, waarbij betrokken gemeenten, de Zeeuwse havens en Zeeuwse bedrijven nauw betrokken zijn.
- Omschakeling op biobase in vervoer, huishoudens, chemie en akkerbouw (m.n. algenteelt) is een grote kans voor economische én ecologische vernieuwing en versterking.
- Een zo spoedig mogelijke energietransitie naar duurzaam en een impuls in energiebesparing in woningvoorraad en bedrijfsleven.
- Investeren in opleidingen voor personeel in zorg, welzijn en vrijetijdssector; goed functionerend onderwijs dat aansluit bij de Zeeuwse economie; vereenvoudiging van grensarbeid.

- Groei voor MKB als banenmotor bij vernieuwing en verbinding met thema's klimaat, energie en bevolkingsontwikkeling.
- De Zeeuws-Vlaamse Kanaalzone wordt 'hotspot' voor industriële biobased economy met kansen voor de binnenvaart via de Seine-Scheldeverbinding.
- Meer toegevoegde waarde uit bedrijfsterreinen, meer arbeidsplaatsen per ha en uitbreiding en ontwikkeling van de recreatiesector met hogere omgevings- en natuurkwaliteit.
- Steun bij de verduurzaming van de agrarische sector, waaronder eiwittransitie.
- Duurzame Zeeuwse havens als goed renderende en vitale nichespelers met een goede verstandhouding met de grote burens.
- Gebiedsgerichte aanpak met integrale benadering voor realisatie van toekomstmogelijkheden.

ECOLOGIE

INLEIDING

Zeeland is een hele grote provincie die voor de helft bestaat uit water en met maar weinig inwoners. Mede daardoor wonen we in Zeeland in een groenblauwe oase, waarvan de schoonheid tot ver over onze grenzen bekend is. Recreatie en toerisme varen er wel bij.

GroenLinks wil deze kwaliteit goed beheren en verder uitbreiden. Dat kan echter alleen als we door te bewaren ook inkomsten genereren, en als we door ontwikkeling ook de kwaliteit verbeteren.

De natuur, de ecologische processen - ze zijn van grote waarde voor mensen en hun economie. De natuur levert geld op. Kenniscentrum Triple E berekende het al eens voor een aantal gebieden in Zeeland. De grote wateren in Zeeland vormen een groot waterzuiveringssysteem van aanzienlijke waarde. Natuurlijk moeten we de natuur een handje helpen en natuurlijk is de natuur er ook voor mensen.

1. De ruimte in Zeeland

GroenLinks gaat zuinig om met de ruimte in Zeeland. Dat geldt ook voor bedrijfsterreinen: revitalisering en reconstructie gaan echt vóór nieuwe aanleg. En bouwen binnen de kernen is voor ons verkieslijker dan weer een nieuwbouwwijk aanleggen. Sterker nog, op sommige plaatsen moeten we echt gaan nadenken over 'ontbouwen', woningen onttrekken aan de voorraad. Immers, als we de kwaliteit en de waarde van het onroerend goed niet op peil houden, verliest de samenleving niet alleen veel kapitaal, maar ook kwaliteit. Eén van die kwaliteiten is duurzaamheid en energiegebruik. Duurzame en energieneutrale woningen behouden hun waarde!

In de komende periode zal wat ons betreft de integratie van functies meer nadruk moeten krijgen, anders gaan deze elkaar echt in weg zitten én wordt de kwaliteit van de open ruimte aangetast.

De ruimte op het water, en dan specifiek de Oosterschelde, is ook beperkt. Veel functies verdringen zich om een plekje te vinden. Voor **GroenLinks** is de Oosterschelde een Nationaal Park waar (vernieuwende) visserijfuncties en recreatie ook een plek hebben.

Onder invloed van economische en ecologische redenen wordt er steeds meer plek gezocht voor aquacultuur op land. **GroenLinks** juicht dat toe, maar wil dat de ruimtelijke kwaliteit van het landelijk gebied daarbij wordt versterkt.

Dat geldt ook voor veranderingen in het agrarisch gebied. **GroenLinks** is een vernieuwingspartij en zal met open oog de veranderingen tegemoet treden. Wij willen dat die veranderingen - en de manier waarop we ze vormgeven - Zeeland mooier maken, en de kernkwaliteiten ervan versterken. Dat kan bijvoorbeeld door energieopwekking door agrarische ondernemers.

2. Ruimte en mobiliteit

Zeker in tijden van bezuiniging staat **GroenLinks** kritisch tegenover (grote) investeringen in nieuwe infrastructuur. Veel liever benutten wij de kansen om de mobiliteit te beperken en de ruimte beter te benutten door de situering van bv. kantoren op de knooppunten van het openbaar vervoer. De nieuwe wegenprojecten die in uitvoering zijn, worden op een goede manier ingepast in het landschap. Wandel- en fietsroutes worden daarbij gespaard en opgewaardeerd en, indien niet aanwezig, zo mogelijk aangelegd.

Als we het over goederenvervoer hebben, kiest GroenLinks in eerste instantie voor vervoer over water. Het goederenvervoer over de weg willen we ontmoedigen én minder milieubelastend maken door stimuleringsprojecten, bv. door toepassing van groen gas (vloeibaar LNG).

GroenLinks is ten principale voorstander van rekeningrijden, afhankelijk van tijd en plaats. Wat het vervoer door de Westerscheldetunnel betreft, willen we de mogelijkheden onderzoeken voor verlaging van de tunneltarieven. Als de tijd waarbinnen de tunnel afbetaald moet zijn langer wordt, kunnen de tarieven mogelijk – een beetje – omlaag. Van belang hierbij is dat met de gelden van de Westerscheldetunnel de Sluiskiltunnel moet worden betaald.

De provincie zal een wandelbeleid ontwikkelen, primair gericht op het tot stand brengen en/of verbeteren van wandelroutes c.q. wandelnetwerken tussen stad of dorp en omgeving (natuurgebieden).

3. De milieukwaliteiten in Zeeland

Zeeland is veelzijdig: naast de open groene ruimten staan de industrie- en havengebieden die voor werk en economische vitaliteit zorgen. De milieubelasting van deze bedrijven is de afgelopen decennia verminderd, een ontwikkeling die we blijven bevorderen door milieuvergunningen en stimuleringsprojecten, zoals biobase en innovatieve chemieprojecten. Deze ontwikkeling dient de milieukwaliteit én de concurrentiekracht.

Nauw verbonden met milieukwaliteiten is de veiligheid voor mens en natuur. GroenLinks blijft actief om de veiligheid in de woongebieden, op de bedrijventerreinen en op het water op peil te houden en te verbeteren.

Tegelijkertijd zien we dat veel (grote) bedrijven bezig zijn met vernieuwing. Nieuwe productiemethoden en grondstoffen kunnen aanzienlijke verbeteringen met zich meebrengen. GroenLinks wil deze vernieuwingen niet blokkeren en zoekt naar verantwoorde mogelijkheden om deze transities te versnellen.

Voor de uitvoering van een breed scala aan milieu- en bouwteken zoekt de provincie samenwerking met gemeenten, waterschap en rijksoverheid. Het bevordert de doelmatigheid en het kan op die manier ook goedkoper.

4. Natuur en landschap

Zeeland heeft een bijzondere opdracht als het over natuur gaat. We hebben nu eenmaal het geluk te leven in een dynamisch gebied: kust, estuariene gebieden, rijke bodems, een eldorado ook voor vogels, en dé pleisterplaats voor trekvogels op de route Siberië-Afrika v.v. Die functie is internationaal erkend en geborgd. En de zorg daarvoor is bij GroenLinks in goede handen. Dit zorgt ook voor een aantrekkelijk en karakteristiek Zeeland.

Goed beheer van de natuurgebieden, het voortzetten van de aankoop en inrichting van de Ecologische Hoofdstructuur en gericht beleid om de biodiversiteit te versterken zijn kernpunten van het GroenLinks-beleid.

Natuur en landschap moeten ook ervaren en genoten kunnen worden. Toegankelijk waar het kan, gesloten als het echt moet. En bij die opengestelde natuur en het mooie netwerk van fiets- en wandelpaden hebben we ook oog voor minder mobiele mensen. De aantrekkelijkheid wordt groter als er ook rust- en pleisterplaatsen beschikbaar zijn.

Het cultuurlandschap verdient ook onze aandacht. Zeeland is geen openluchtmuseum en wordt dat ook niet als we blijvend de cultuurhistorische waarden versterken, ook in het agrarisch gebied. En ook daar is een optimale openstelling voor bv. wandelaars van belang. Het Nationale Landschap

Zuidwest Zeeland is een keurmerk. Binnen deze gebieden streven we naar samenhang tussen natuur, recreatie en economie.

5. **Delta en Deltawateren**

Een van de grote opdrachten die de komende decennia het denken en doen in Zeeland zullen bepalen, gaat over de veranderingen in de Zuidwestelijke Delta. Zeespiegelstijging en de nadelige effecten van de huidige Deltawerken (zandhonger, blauwalg en teruglopende waterkwaliteit) liggen er aan ten grondslag.

GroenLinks kiest voor estuariene dynamiek. Omdat dat de beste kansen biedt voor natuur, economie en mensen. Wij blijven oog houden voor het behoud van zoet water voor o.a. de landbouw. Wij willen er hard aan werken om ervoor te zorgen dat de plannen die daarvoor worden gemaakt door de mensen worden gedragen. We moeten dat samen gaan doen, waarbij natuurlijk de samenwerking met Zuid-Holland en West-Brabant ook belangrijk is.

De ontwikkelingen in de ZW Delta zal ook veranderingen met zich meebrengen in de kustveiligheid. Veiligheid blijft nummer een, maar om die te bereiken zal deze wat ons betreft steeds vaker gecombineerd moeten worden met andere functies: natuur, recreatie, wonen, bedrijvigheid. Maar ook, zoals bv. in de Grevelingen, met energiewinning.

Wat **GroenLinks** betreft zullen er geen verdere ingrepen in het Schelde-estuarium plaatsvinden. Elke menselijke ingreep in het Schelde-estuarium, hoe klein ook, leidt tot negatieve effecten. Aangetoond is dat het systeem gevoelig is en dat er momenteel geen sprake is van een robuust estuariumstelsel. Daarom pleiten wij voor een moratorium op menselijke ingrepen, ook als deze niet significant zijn voor het estuarium.

ACTIEPUNTEN

- Revitalisering en reconstructie van bedrijfsterreinen vóór nieuwe aanleg, bouwen binnen de kernen en waar nodig 'ontbouwen'.
- Veranderingen in agrarisch gebied die Zeeland mooier maken en de kernkwaliteiten versterken, bijvoorbeeld door energieopwekking door agrarische ondernemers.
- Kansen benutten om mobiliteit te beperken en de ruimte beter te benutten door de situering van bv. kantoren op knooppunten van OV en inpassing wegenprojecten in uitvoering in het landschap.
- Goederenvervoer bij voorkeur over water. Er moet onderzoek worden gedaan naar een regionaal distributiecentrum voor de binnenvaart om goederenstromen te kunnen optimaliseren en beheersen. 'Over de weg' willen we ontmoedigen én minder milieubelastend maken door stimuleringsprojecten, bv. toepassing van groen gas (vloeibaar LNG).
- Actief beleid om de veiligheid in woongebieden, op bedrijventerreinen en op het water op peil te houden en te verbeteren.
- Er komt een moratorium op ingrepen die de natuurlijkheid van het Schelde-estuarium verslechteren. Daaronder valt ook het merkwaardige plan van het Waterschap Zeeuws-Vlaanderen om het estuarium te versmallen door buitendijkse schorrbouw.
- Voor uitvoering milieu- en bouwtaken samenwerken met gemeenten, waterschap en rijksoverheid voor doelmatigheid en efficiency.
- Goed beheer van de natuurgebieden, verdere inrichting EHS en versterking biodiversiteit.
- In het Nationale Landschap Zuidwest Zeeland streven we naar samenhang tussen natuur, recreatie en economie.
- Estuariene dynamiek biedt de beste kansen voor natuur, economie en mensen. Daarbij houden wij oog voor behoud zoet water voor o.a. de landbouw en voor veiligheid.

DE MENSEN

INLEIDING

Zeeland, land van ruimte. Deze ruimte betekent voor het platteland dat (sociale) voorzieningen vaak op afstand liggen. Het verder wegtrekken van voorzieningen maakt het leven er niet makkelijker op.

GroenLinks vindt dat alle inwoners van Zeeland een gelijk en maximaal recht hebben op een leven in welzijn, ongeacht waar iemand woont, zijn/haar leeftijd, hoe iemand in het leven staat en zijn/haar fysieke of mentale gezondheid.

Ook de Provincie Zeeland staat voor de taak om te bezuinigen. De ervaring leert dat vaak eerst naar de 'softe sector' wordt gekeken. Wij zijn van mening dat de culturele voorzieningen met hun Zeeuwse identiteit van grote waarde zijn voor Zeeland en dat deze zoveel mogelijk in stand gehouden moeten worden.

Overheidsdiensten dreigen te worden gecentraliseerd. GroenLinks wil hard knokken voor het behoud van deze 'goede' werkgelegenheid.

1. (Omgaan met) vergrijzing

Onze provincie vergrijst (meer ouderen). Ouderen hebben - evenals chronisch zieken en mensen met een handicap - meer en meer de behoefte langer zelfstandig te blijven wonen. Wij ondersteunen dat van harte.

Voorop het platteland echter verdwijnen er voorzieningen. Zonder voorzieningen als soos, kerk en winkels in de buurt, wordt thuis wonen voor velen een (te) lastige opgave. Wanneer voorzieningen verder van huis raken, willen wij met goed en betaalbaar openbaar vervoer (bus, belbus, taxi) ouderen naar voorzieningen elders brengen.

De groep actieve senioren neemt een groot deel van vrijwilligerswerk en mantelzorg voor haar rekening en maakt veel gebruik van het cultuuraanbod. Het streven is dat ouderen zo lang mogelijk actief, zelfstandig en zelfredzaam kunnen blijven. Om eenzaamheid en verder afnemende gezondheid tegen te gaan, is het van belang sociale netwerken te versterken en de kwaliteiten van ouderen te blijven benutten. GroenLinks pleit ervoor ouderen te stimuleren om te blijven participeren in de maatschappij. Bijvoorbeeld in verenigingsleven, sport en cultuur, politiek of burgerparticipatie. Aangepaste woningen met zorg en goed bereikbare en toegankelijke voorzieningen spelen een rol in het voorkomen van sociaal isolement.

Deelname aan digitale sociale netwerken (zoals MSN en Hyves) is een belangrijk (extra) instrument in het tegengaan van vereenzaming en wordt daarom gestimuleerd. Met een cursus op maat kan de wereld van de oudere met weinig middelen vele malen worden vergroot.

Zorg in de buurt is van essentieel belang voor het thuis kunnen blijven wonen. Wij zullen zorgaanbieders, zorgverzekeraars en gemeenten wijzen op hun maatschappelijke verantwoordelijkheid om overal en altijd 24-uurs thuiszorg te garanderen. Dit geldt eveneens voor het realiseren van woningaanpassingen (het levensloopbestendig maken, domotica, robotica); dit draagt immers ook bij aan het zelfstandig blijven wonen.

2. Jongeren

GroenLinks ondersteunt het ingezette provinciale beleid ('Zeeland de beste provincie om groot te

worden') waarin wordt ingezet op verbetering van basisvoorzieningen (onderwijs, vervoer, werk), waardoor een kansrijke omgeving ontstaat voor jongeren om zich te ontwikkelen en de druk op preventief jeugdbeleid en de jeugdzorg kan verminderen.

Zeeland ontgroent: minder geboorten en jongeren trekken weg. Vanwege te weinig aanwas verdwijnen basisscholen uit de kernen. Met goede en betaalbare openbaar vervoervoorzieningen kunnen kinderen op 'geclusterde' scholen terecht, waardoor de kwaliteit van het onderwijs wordt gewaarborgd en verbeterd.

GroenLinks sluit zich aan bij uitbreiding van de mogelijkheden voor VMBO, MBO, HBO en universitaire onderwijs in Zeeland. Meer diversiteit in opleidingen - natuurlijk afgestemd op de behoeften van onze werkgevers in de door **GroenLinks** gewenste richting van economische ontwikkelingen - houdt jongeren in onze provincie en lokt jongeren naar onze provincie.

GroenLinks wil de jeugdzorg toegankelijker maken door hulp dichtbij mensen thuis aan te bieden. Kinderen en jongeren worden niet meer op wachtlijsten geplaatst. Als een kind of jongere echt niet meer thuis kan wonen, wordt het bij voorkeur niet in een instelling geplaatst maar in een pleeggezin. Bij veel gezinnen en kinderen die jeugdzorg nodig hebben is sprake van meervoudige problematiek. **GroenLinks** wil dat zij niet meer van het kastje naar de muur worden gestuurd. Organisaties zullen daarom maximaal samenwerken.

3. **Ziekenhuiszorg**

Zeeland heeft twee organisaties voor algemene ziekenhuiszorg, met een groter aantal dicht om onze provincie heen. Specialistische centra bevinden zich op redelijke afstand. De bereikbaarheid van de geplande zorg is met de instandhouding van een ziekenhuis op Walcheren naar onze mening voldoende afgedekt.

Van groot belang is tijdige en 24/7 beschikbare niet geplande (spoedeisende) ziekenhuiszorg. Zeeuwen en de vele bezoekers van onze provincie moeten er altijd op kunnen rekenen dat in geval van acute ziekte of ongeval ze in een half uur 'binnen' zijn. We zullen de ziekenhuizen stimuleren deze bereikbaar- en beschikbaarheid onderling maximaal af te stemmen.

Ziekenhuizen kunnen zich naar onze mening beter hierop concentreren dan met elkaar te concurreren op specialistische voorzieningen. Zeeland is, bijvoorbeeld, te klein voor twee dottercentra. In Zeeuws-Vlaanderen heeft men hier een vergunning voor gekregen. De vergunning aan het ziekenhuis boven de Westerschelde moet daarom worden onthouden. Maximale afstemming betekent minimale verspilling van middelen. Daardoor is en blijft voor spoedeisende hulp geld dichtbij.

4. **Vrijwilligers en mantelzorgers**

Vrijwilligers spelen een grote rol in het welzijn van veel van onze inwoners. Ze brengen maaltijden rond, assisteren bij ontelbare activiteiten en zorgen voor vervoer. Wij hechten grote waarde aan de instandhouding van deze belangrijke schakel in het welzijn van onze inwoners.

GroenLinks onderschrijft het grote belang van Het Klaverblad, het samenwerkingsverband van provinciale organisaties dat opkomt voor de belangen van gebruikers van zorg- en dienstverlening.

5. **Kunst en cultuur**

Zonder kunst en cultuur geen bezieling, vernieuwing en vooruitgang. Meer mensen moeten de kans krijgen om van kunst te (leren) genieten.

Culturele activiteiten gericht op jongeren verdienen (nog) meer aandacht. Jongeren moeten Zeeland ervaren als 'the place to be', reden om er toch vooral te blijven wonen of er naartoe te komen. Het culturele aanbod moet veelzijdig zijn en goed gespreid over de regio's plaatsvinden. Professionele beeldend kunstenaars, vormgevers en architecten die in Zeeland wonen, werken of er hun roots

hebben, moeten gestimuleerd worden om hun creatieve input aan de Zeeuwse samenleving te geven. Bekende festivals met internationale uitstraling zoals het Zeeland Nazomerfestival, Film by the Sea, Concert at Sea, het Internationaal Jazzfestival en het Festival van Zeeuwsch-Vlaanderen en de vele pop- en muziekfestivals (Klomppop, Bevrijdingsfestival, Festival Onderstroom) moeten vooral blijven voortbestaan, omdat ze een grote aantrekkingskracht hebben op (niet alleen) jongeren.

Daarnaast pleit GroenLinks voor behoud van het grote aantal amateurverenigingen en regionale centra voor kunsteducatie voor het actief beoefenen van kunst en cultuur.

Bestaande organisaties en voorzieningen met een sterke Zeeuwse identiteit (de Zeeuwse Bibliotheek, het Centrum Beeldende Kunst (CBK) Zeeland, Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland, het Zeeuws Museum en Scoop) zijn van grote waarde voor Zeeland en moeten zoveel mogelijk behouden blijven.

6. Leefbare plattelandskernen

Door natuurlijk verloop en verhuizingen naar elders dreigen 'spookdorpen' te ontstaan. Dit moet worden voorkomen door te vernieuwen en het slim combineren van functies. Bij voorbeeld een supermarkt, een bank en een huisarts in één pand. Deeltijd wonen (deels in de stad, deels in een plattelandskern) moet (zeer selectief) worden toegestaan; het is een manier om leegstand (en verpaupering) tegen te gaan.

Zeeland is dunbevolkt en kent veel kleine kernen. Het overeind houden van voorzieningen is daardoor moeilijk. Door schaalvergroting zijn voorzieningen verder weg komen te liggen. Om voorzieningen in kleine kernen te behouden, wordt gekeken naar het realiseren van zogenaamde 'servicepunten'. Door voorzieningen te bundelen in dergelijke servicepunten, is het mogelijk een bepaald voorzieningenniveau te handhaven. Voorbeelden zijn de biblio(service)bus en het omvormen van voormalige dorpshuizen tot multifunctionele ruimten.

7. Openbaar vervoer

Zowel voor het verminderen van het gebruik van de auto als voor het vervoer van ouderen en jongeren, is een goed en betaalbaar openbaar vervoernetwerk van groot belang. Dit betekent niet alleen snelle en goede verbindingen tussen de Zeeuwse steden, maar ook OV vanuit de Zeeuwse steden naar de Randstad, Brabant en Vlaanderen. Voor de luchtkwaliteit in de binnensteden en de bereikbaarheid van onze stranden wordt ingezet op het gebruik van transferia. Ook zijn het behoud van de NS intercitylijn en de busdienst Hulst-Breda van belang. Veel Zeeuwen werken of leren buiten Zeeland en zijn daarom afhankelijk van een goede en snelle verbinding naar Noord-Brabant en verder.

Met de aanleg van de aansluiting spoorlijn Vlissingen - Bergen op Zoom naar Antwerpen komt ook het personenvervoer over die route in zicht. Een kans die we moeten grijpen.

8. Sport

Sport verbreedert en dient alleen daarom al hoog op de agenda te staan. Het voorkomen en tegengaan van obesitas (overgewicht, zwaarlijvigheid) is een extra motivatie om sport te stimuleren.

9. Veiligheid

De aanwezigheid van scheepvaart, industrie en energiecentrales binnen onze provinciegrenzen brengt gevaren voor de volksgezondheid met zich mee. Zeeland dient daarom goed (beter) voorbereid te zijn in hoe te handelen in geval van een calamiteit.

10. Burgerparticipatie

Het functioneren van de overheid staat onder druk. Het politieke bestuur moet weer aanhaken bij de horizontale publieke ruimte. Uitgaande van het nieuwe politieke functioneren, betekent dat burgers met hun stem niet een volmacht voor vier jaar hebben gegeven. Daarom moet de burger (de z.g.

publieke ruimte) betrokken blijven bij het politieke bestuur door meer invloed te hebben op beleid en besluitvorming. Dit kan onder meer door het instellen van een burgerteam bij het uitvoeren van beleid of het meer bekende referendum. GroenLinks wil de aanbevelingen van de Raad voor het Openbaar bestuur van februari 2010 - "Vertrouwen op democratie" - graag toetsen aan de Zeeuwse praktijk.

11. Behoud overheidsdiensten

Onze schoorsteentjes moeten roken, maar niet tegen elke prijs. Zie daarvoor het onderdeel economie van ons programma. Het is daarom van zeer groot belang dat 'ecologisch verantwoorde' werkgelegenheid voor Zeeland behouden blijft. Denk daarbij aan ondermeer rechtbank, gevangenis en belastingdienst. Het behoud van deze diensten voor Zeeland is ook van belang voor het in stand houden van sociale structuren en diversiteit in werkgelegenheid.

ACTIEPUNTEN

- Zeeuwen kunnen zo lang mogelijk thuis blijven wonen; thuiszorg en (sociale) voorzieningen zijn voorhanden.
- Jongeren moeten in Zeeland blijven/komen wonen, studeren en werken.
- Uitbreiding van opleidingsmogelijkheden, van VMBO tot wetenschappelijk onderwijs.
- Goed en betaalbaar openbaar vervoer voor ouderen, gehandicapten, chronisch zieken, scholieren, studenten.
- Meer aandacht voor vrijwilligers en mantelzorgers.
- Handhaven Intercity Vlissingen-Roosendaal en busdienst Hulst-Breda.
- Garanties op toegang tot spoedeisende ziekenhuiszorg dichtbij en 24/7.
- Deeltijd wonen wordt selectief toegestaan om leegstand en verpaupering tegen te gaan.
- Liever geen bezuinigingen op Zeeuwse culturele basisvoorzieningen.
- Een beter calamiteitenbeleid (rampenbestrijding, crisisbeheer).
- Behoud werkgelegenheid overheidsdiensten.
- Collectief particulier opdrachtgeverschap in de woningbouw wordt gestimuleerd.

NAWOORD

Het bestuur van GroenLinks Zeeland dankt de programmacommissie voor het schrijven van een concept-verkiezingsprogramma en alle maatschappelijke organisaties en leden voor hun inbreng en reacties op het concept. Het definitieve verkiezingsprogramma wordt vastgesteld op de Algemene Ledenvergadering van 27 november 2010.

Tevens gaat onze dank uit naar de kandidatencommissie, die de gesprekken heeft gevoerd met de eerste zes kandidaten van de conceptlijst en een voorstel heeft gedaan voor de plaatsing. De definitieve lijst wordt eveneens vastgesteld op 27 november 2010.

KANDIDATENLIJST

Advies

Op 26 juni 2010 is aan de kandidatencommissie gevraagd een gemotiveerd voorstel te doen voor de meest ideale lijst voor de provinciale staten verkiezingen op 2 maart 2011. Er hebben zich 27 kandidaten gemeld voor de kandidatenlijst. Hiervan hebben zes mensen aangegeven zich graag voor de kopplaatsen verkiesbaar te stellen. De kandidatencommissie heeft deze personen in een persoonlijk gesprek gevraagd naar kwaliteiten en ontwikkelpunten voor de functie van Statenlid. Zij vulden het volledige bewilligingformulier in. De overige kandidaten leverden slechts het eerste blad in. Na ieder gesprek heeft de commissie de gesprekken geëvalueerd. Tot slot zijn alle kandidaten onder de loep genomen en op basis van de kwaliteiten en geografische spreiding is een zo goed mogelijke lijst samengesteld. De leden van de kandidatencommissie zelf werden ook toegevoegd.

Vaststelling door ALV d.d. 27 november 2010

De lijst werd op de algemene ledenvergadering van 27 november 2010 met een aantal wijzigingen aangenomen. **GroenLinks** heeft met de kandidaten op deze lijst een kwalitatief goede afvaardiging in Provinciale Staten van Zeeland.

LEEN HARPE (1949 – Den Helder) “De Harpes komen van origine uit Zeeland. Mijn vader was een Vlissinger, maar werkte bij de marine in Den Helder en dat is dan ook mijn geboorteplaats. Mijn belangstelling voor het milieu, voor zover al niet aanwezig, werd versterkt door de grijze groei op de Veluwe. Daar woonde ik. Met veel plezier kon ik daar met anderen meewerken aan het autovrij maken van zo’n 65 kilometer weg dwars door de bossen. Een oase van rust was geboren. Ruimte voor de rustige recreant; een ware economische impuls.

Die oase trof ik ook weer aan in Zeeland, waarvan ik ooit zei: “Na het pensioen wil ik daar weer wonen.” Dat werd wat eerder en met plezier. Mijn studies milieukunde en milieurecht geven mij de mogelijkheid om de problemen dieper te bezien. Dat is nodig omdat onze groenblauwe oase, ingeklemd tussen de industriegebieden van Rotterdam en Antwerpen, nog steeds wordt bedreigd door zwarte plannen.

Heel gelukkig ben ik dan ook met ons verkiezingsprogramma waar de mens centraal staat en er een samenhang is tussen economie en ecologie. Dan is er ruimte voor natuur waarin de visserij mogelijkheden heeft, bijvoorbeeld in een opnieuw zout Grevelingenmeer. Dat ik daar mijn steentje aan mag bijdragen, samen met fantastische kandidaten op de lijst, is geweldig.”

DORITH VAN EWIJK “Al meer dan twintig jaar woon ik in Zeeland, met heel veel plezier. Het is echt mijn thuishaven geworden, een plek waar ik me goed voel. Daar wil ik graag aan blijven werken, om dat mooie Zeeland ook zo te houden. Als raadslid van de gemeente Goes heb ik mij daarvoor ingezet en zet ik mij nog steeds in. Als lid van Provinciale Staten zou ik daarvoor ook graag van de kiezer de kans willen krijgen.

Geboren en getogen in Rotterdam, later ook nog in Almere gewoond. De rode lijn in mijn werk en politieke activiteiten is altijd geweest: zorg voor primaire levensbehoeften. Werk is er daar één van, vandaar dat ik jarenlang vakbondsbestuurder en juridisch belangenbehartiger ben geweest bij Industriebond FNV, later FNV Bondgenoten. In Zeeland was ik de eerste vrouwelijke vakbondsbestuurder, voor sommige directies

een soort revolutie. Aan die functie kwam een einde toen GroenLinks in Goes een wethouder leverde in de periode 2002–2006, in mijn persoon. Een prachtige functie, waar ik onze kiezers nog steeds dankbaar voor ben. Ik heb mij ingespannen op de beleidsterreinen welzijn, zorg, sport, integratie en doelgroepenbeleid. Een portefeuille die mij op het lijf geschreven was.

Wonen is een andere primaire levensbehoefte. Daarom werk ik nu als medewerker beleidsontwikkeling en maatschappelijk ondernemen bij een Bevelandse woningcorporatie. In feite richt ik mij ook daar op de doelgroep waar ik mij bij de vakbond en binnen de politiek mee bezighield: de mensen die een steuntje in de rug nodig hebben.

Onze woning, waar ik samen met mijn twee kinderen en al mijn huisdieren woon, staat in het mooie Goes. Naast mijn gezin, werk, politieke functie, dieren houd ik niet zo gek veel tijd over. Maar als dat wel gebeurt, besteed ik die graag aan lezen, fietsen, sociale contacten en heel af en toe lekker luiëren.”

FRÉDÉRIQUE MOL “Mijn naam is dus Frédérique, geboren in Heinkenszand; voor mijn studie Geneeskunde weggetrokken naar een grote stad. Zoals veel jongeren heb ik een haat-liefdeverhouding met mijn geboorteprovincie. Enerzijds kan het er ingeslapen saai zijn wat betreft uitgaansleven en faciliteiten voor starters. Anderzijds is er het ongeloofelijk aantrekkelijke contrast van de betoverende polders en idyllische dorpjes versus de indrukwekkende industrie in ‘Het Sloe’, en ik ben zeker niet de enige jongere die daar toch stiekem een zwak voor heeft. Ik ben me er echter terdege van bewust dat we hard aan de vergrijzing moeten werken. Nu al zie ik dat de industrie in problemen komt doordat te weinig jonge professionals zich willen vestigen in Zeeland. En dat gaat ook ten koste van hoe divers en ‘streetwise’ Zeeland is.

Ik wil niet dat, terwijl ik mijn studentenleven vier in een universiteitsstad, mijn provincie een richting inslaat die ten koste gaat van de leefbaarheid in de toekomst. Tot nu toe hebben oudere GroenLinkers ervoor gewaakt dat Zeeland een duurzame, moderne provincie is die niet te veel blijft hangen in nostalgie. Nu is het mijn beurt om, toch met respect voor die nostalgie, te kijken wat jonge Zeeuwen willen...”

CAREL BRURING “Ik ben in 1957 in Haarlem geboren en rondde mijn middelbare school af in Bussum, waarna ik in Utrecht rechten, wijsbegeerte en sociologie ging studeren. Geen van deze studies rondde ik overigens af. Vervolgens werkte ik als assistent-accountant bij de accountantskantoren Klynveld Kraayenhof & Co en Moret & Limperg en later als stafmedewerker bij het Directoraat Merchant Banking van Rabobank Nederland. In 1986 werd ik lid van de Amersfoortse gemeenteraad, waar ik in 1990 werd benoemd tot wethouder financiën, verkeer & vervoer en projectwethouder Centraal Stadsgebied. Daarna was ik sectorhoofd middelen / loco-gemeentesecretaris bij de gemeenten Nijefurd (Fr) en Amerongen (U) en hoofd bestuurszaken bij de gemeente Veldhoven (NB). In 2006 werd ik tot lid van de Goese gemeenteraad verkozen, waar ik sinds die tijd voorzitter ben van de GroenLinks-fractie.

Ik heb een bijzondere affiniteit met de omgeving waarin mensen leven, wonen en werken. Om die reden heb ik veel interesse in ruimtelijke ordening, volkshuisvesting en dergelijke. Tegen mijn financiële achtergrond zal het weinig verbazing wekken dat ik me ook kan uitleven op cijfertjes. Niet om de cijfers zelf, maar vooral om wat daar achter ligt. Ik vind het belangrijk dat het typische open karakter van Zeeland ook voor de toekomst behouden blijft. Economisch moet Zeeland doen waar het goed in is, of goed in kan worden. Voor deze provincie zie ik bij uitstek een rol weggelegd in duurzame activiteiten, die op een of andere manier aan water zijn gerelateerd. Ik ben geen dogmaticus, maar streef naar het best haalbare.

Naast politiek horen koken, muziek (vooral klassiek), nieuws en reizen tot mijn hobby's. Incidenteel werk ik als internationaal verkiezingswaarnemer voor de OSCE / OVSE, met als bijzonder aandachtsveld voormalig Joegoslavië. Als 'opiniemaker' schrijf ik voor de VARA-website Joop.nl.

Ik woon samen met Manda. Met z'n tweeën hebben we vijf kinderen, waarvan er inmiddels vier hun vleugels hebben uitgeslagen.

ELS VERHAGE "In 1983 ben ik komen wonen en werken in Zeeland, daarvoor kwam ik in mijn jeugd jaarlijks op vakantie in Zoutelande, waar mijn vader vandaan komt. Mijn liefde voor Zeeland is toen ontstaan. In Zeeland ben ik actief geworden bij het toenmalige "Vrouwen voor Vrede" en de cabaretgroep "Kontra Mienen". Van daaruit heb ik mij actief ingezet in de antiatoombom en antikernenergiewebeweging, De dialoog zoeken met 'voorstanders' deed ik graag en hiervan heb ik veel geleerd.

Nadat de bewegingen wat minder actief werden, ben ik mij in gaan zetten voor GroenLinks in de gemeentepolitiek van Vlissingen. Momenteel maak ik deel uit van de commissies ruimtelijke ordening en havens en welzijn en onderwijs in Vlissingen en ben ik lid van de steunfractie. Ook draag ik als voorzitter van GroenLinks Vlissingen mijn steentje bij in het verwezenlijken van de idealen van GroenLinks. Binnen de provinciale politiek zouden natuur, ruimte, milieu en niet te vergeten zorg en welzijn mijn speciale aandacht hebben.

De aandacht voor zorg en welzijn komt voort uit mijn achtergrond als maatschappelijk werker in diverse gezondheidsinstellingen en jeugdzorg in Zeeland. Momenteel ben ik als medisch maatschappelijk werker werkzaam in het Admiraal de Ruyter Ziekenhuis.

LEO DALEBOUT (1959 - *Ellemeet, Schouwen-Duiveland*). Zoon van een boerenknecht. Kreeg in tegenstelling tot eerdere generaties arbeiderskinderen wel de kans om te gaan studeren. Opgegroeid met de PvdA. Vanaf halverwege de jaren '80 steeds groener gaan denken en doen. Ik zit wel goed bij GroenLinks! In 1998 vanuit Amsterdam met gezin teruggekeerd naar Zeeland. Vanwege de verhuizing van Gabriëlle van Dinteren vanaf juli 2010 Statenlid. Hiervoor was ik een aantal jaren voorzitter van GroenLinks Veere en penningmeester GroenLinks Zeeland. Doe nu bewust een stapje terug. Omdat deze prachtige baan lastig met m'n 'gewone' prachtige baan (manager financiën en control bij zorgaanbieder Zorgstroom in Middelburg) te combineren is. Jammer, zeker nu in 2011 de inrichting van Zeeland weer aan de orde komt. Voor mij het meest belangrijke Zeeuwse thema. Hoe ik daarover denk lees je in de nieuwsbrief (<http://zeeland.groenlinks.nl/node/56778>). 'Terugkiekend' heeft mijn passie voor het hardlopen (inmiddels heb ik 20 marathons gelopen, waaronder alle 8 Zeeuwse kustmarathons) mij richting 'het groene' gebracht, je hebt hiervoor immers frisse lucht en ruimte nodig. Iets wat in Amsterdam matig voorradig was. Aldaar actief lid geworden van vereniging Milieudefensie. Ook ben ik lid/donateur van Greenpeace, Het Zeeuwse Landschap en de ZMF. En van GroenLinks en een atletiekvereniging (Dynamica) natuurlijk. Heb al 30 jaar een relatie met 'een Goese', de moeder van m'n twee pubers.

De complete kandidatenlijst:

1. Harpe, Leen, Middelburg
2. Ewijk van, Dorith, Goes
3. Mol, Frédérique, Utrecht
4. Bruring, Carel, Goes
5. Verhage, Els, Vlissingen
6. Dalebout, Leo, Gapinge
7. Theo de Gelder, Burgh-Haamstede
8. Nieuwenhuizen, van, Joke, Middelburg
9. Hans van Hage, Biervliet
10. Walraven-Jansen, Maaïke, Zoutelande
11. Geleijnse, Louis, Oudelande
12. Borgt, van der, Trees, Vlissingen
13. D'Hoore, Leo, Sluis
14. Heuvel, van den, Leny, Middelburg
15. Hoexum, Ben, Zierikzee
16. Caljouw, Tom, Biggekerke
17. Kollem, van, Frans, Zuiddorpe
18. Kouijzer, Claudine, Middelburg
19. Rengers, Reint, Middelburg
20. Ohlenroth, Lana, Vlissingen
21. Westeinde, van 't, Adrie, Middelburg
22. Coijmans, Janine, Groede
23. Belzen van, Klaas, Vlissingen
24. Nooij de, Ton, Vlissingen
25. Laar, van de, Ruud, Zierikzee
26. Soplantila, Alex, Vlissingen
27. Wiersma, Marten, 's-Heer Hendrikskinderen (lijstduwer)

GROENLINKS KIEST VOOR DE TOEKOMST